

Агроценози, їхня структура та особливості функціонування. Шляхи підвищення продуктивності агроценозів

Сьогодні на уроці ми розберемо:

- Що таке агроценози? Чим вони відрізняються від звичайних біоценозів?
- Яким чином люди підвищують продуктивність агроценозів?

Протягом багатьох тисячоліть людина жила в природному середовищі існування, серйозно не впливаючи на процеси, що відбуваються в біосфері. З розвитком цивілізації відносини людини і природи істотно змінювалися. Людина все ширше використовувала природні ресурси, руйнувала сформовані екосистеми і створював штучні, або **антропогенні** (тобто створені людиною) **екосистеми**.

Найбільш поширеними антропогенними екосистемами є агробіоценози (**агроценози**). Вони займають близько **10% всієї поверхні суші**, створюються для отримання сільськогосподарської продукції та регулярно підтримуються людиною.

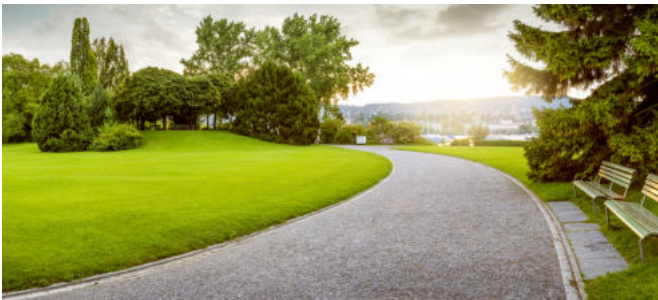
Отже, агроценоз - це штучна екосистема, яка створена і штучно підтримується людиною. Наприклад:

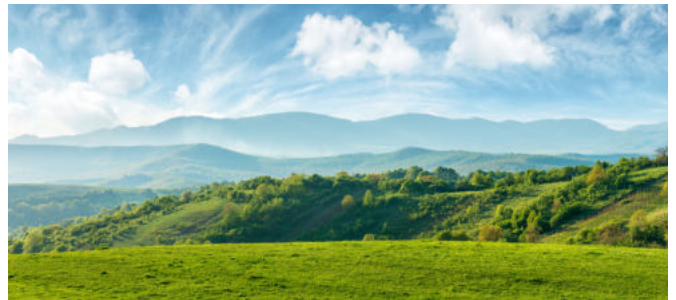
Поле

Город чи сад

Парки

Пасовища

Морські ферми

В агробіоценозі формуються ті ж харчові ланцюги, що і в природній екосистемі:

1. **продуценти** (культурні рослини, бур'яни)
2. **консументи** (комахи, птахи, гризуни, хижаки)
3. **редуценти** (бактерії і гриби)

Діяльність людини є обов'язковою ланкою для екосистем. Вона створює умови для його високої продуктивності, а потім використовує урожай.

Агробіоценози дають людству близько 90% харчової енергії.

Однак при неправильному веденні сільськогосподарського виробництва відбувається втрата родючості ґрунту, його засолення, опустелювання величезних територій і забруднення навколишнього середовища.

! Між агробіоценозом і природною екосистемою є істотні відмінності.

Важливою властивістю природного угруповання є його стійкість.

Екологічна стійкість агробіоценозів невелика.

Приклад: без участі людини агробіоценози зернових та овочевих культур існують не більше року, багаторічних трав - 3 роки, плодкових культур - 20 років.

Для природного біоценозу єдиним джерелом енергії є Сонце.

Агробіоценози крім сонячної енергії отримують додаткову енергію, яка витрачається людиною на обробку ґрунту, боротьбу з бур'янами, шкідниками і хворобами сільськогосподарських культур, внесення добрив.

У природній екосистемі первинна продукція рослин (урожай), пройшовши через численні ланцюги харчування, знову повертається в систему біологічного кругообігу.

В агробіоценозі такий круговорот порушений, тому що більша частина продукції вилучається людиною при зборі врожаю.

В результаті постійно доводиться піклуватися про підтримку родючості ґрунту, вносячи добрива.

Закономірності впливу екологічних чинників на організми

Головний ресурс агроценозів - **грунт**. Необхідна правильна і своєчасна обробка ґрунту - весняна і осіння оранка, розпушування, додатковий полив. Вносити **добрива** потрібно дозовано та у відповідності до потреб культури рослин, що заселяє територію. Надмірне використання хімічних речовин може легко порушити біогеохімічні цикли.

Ще одним важливим для сільського господарства методом є **сівозміна** - чергування різних культур на одному полі. Вона полегшує боротьбу зі шкідниками сільськогосподарських рослин, бур'янами. Кращими попередниками (культури, які вирощувалися на полі в минулому році) є бобові рослини, які не призводять до накопичення в полі паразитів. До того ж, вони збагачують ґрунту азотом завдяки симбіотичним азотфіксуючим бактеріям.

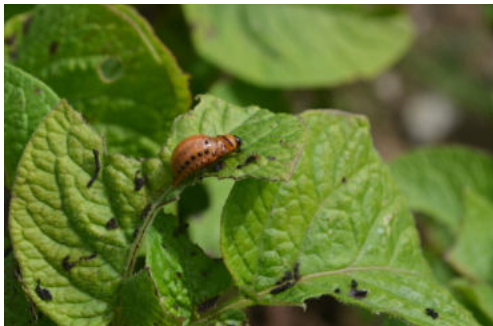

Для захисту рослин від шкідників використовують **пестициди** - хімічні засоби боротьби з небажаними і шкідливими живими організмами.

Залежно від призначення їх поділяють на такі групи:

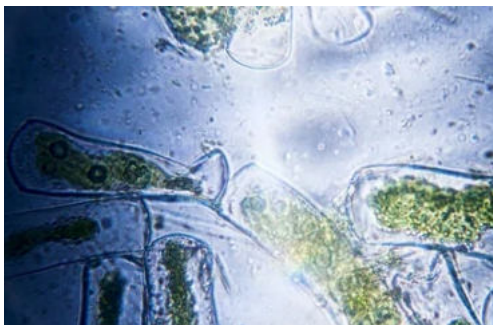
- інсектициди і акарициди - для знищення шкідливих комах і кліщів

- овіциди - їх яєць

- нематоциди - рослиноїдних нематод

- родентициди - шкідливих гризунів

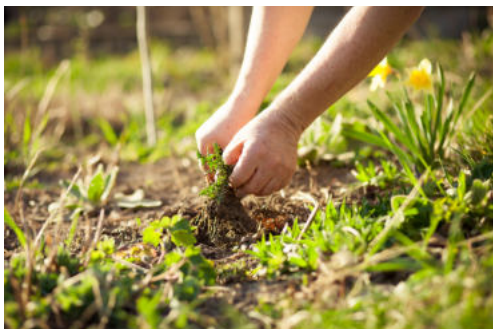
- фунгіциди - збудників грибкових захворювань

- бактерициди - фітопатогенних бактерій

- гербіциди - шкідливої трав'янистої рослинності (бур'яни)

- альгіциди - водоростей

За походженням пестициди поділяють на три групи: **неорганічні сполуки** (сполуки міді, сірки, цинку та ін.), **органічні** (фосфорорганічні сполуки), **рослинного, бактеріального і грибкового** походження (антибіотики, фітонциди і т.д.).

Селекція на імунітет дозволяє повністю або частково виключити застосування пестицидів.

Значних успіхів в отриманні стійких форм культурних рослин досягла **генна інженерія**. Методами традиційної селекції дуже важко або навіть неможливо отримати рослини, стійкі до вірусів, комах, гербіцидів. Інструментарій генної інженерії дозволив отримувати сорти картоплі, стійкі до колорадського жука.

Біологічний метод захисту рослин заснований на застосуванні природних ворогів шкідливих організмів. Крім того, можуть використовуватися і просто біологічні продукти життєдіяльності (гормони, ферменти), що впливають на життя шкідників. Наприклад, можуть використовуватися гормони, які інгібують метаморфоз у комах та ферменти, які руйнують хітин.